

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

LAUSUNTO

Lausuntopyyntöne 22.11.2012 VM162:00/2011 kuntarakennelain luonnoksesta

Etelä-Savon maakuntahallitus on antanut lausunnon 12.4.2012 § 62 Kunnallishallinnon rakenne –työryhmän selvityksestä sekä kuntauudistukseen liittyvistä muista uudistuksista. Lausunto on liitteenä. Nyt annettava, Etelä-Savon maakuntahallituksen kokouksessaan 18.2.2013 § 23 päättämä lausunto pohjautuu kevään 20102 lausuntoon ja sen perusteisiin.

Yleistä

Etelä-Savon kuntarakenne muuttui merkittävästi vuoden vaihteessa, kun Ristiina ja Suomenniemi liittyivät Mikkeliin ja Punkaharju ja Kerimäki liittyivät Savonlinnaan. Maakunnassa ei ole valmisteilla lisää vapaaehtoisia kuntaliitoksia.

Nyt maakunnassa onkin tärkeintä keskittyä sosiaali- ja terveystalouden uudistamiseen sekä niiden etujen hyödyntämiseen, joita uusi Mikkeli ja uusi Savonlinna voivat tuoda mukanaan.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää kunta- ja palvelurakennemuutosten tärkeimpänä tavoitteena sitä, että kansalaiset saavat jatkossakin koko maassa laadukkaat julkiset hyvinvointipalvelut yhdenvertaisesti ja nykyistä kustannustehokkaammin. Uudistuksen on samalla vahvistettava kansalaisten demokraattisia vaikutusmahdollisuuksia ja itsehallintoa.

Julkisten hyvinvointipalveluiden rahoitusjärjestelmän on edelleen huomioitava palvelutarpeiden erilaisuus ja olosuhdetekijöistä johtuva palvelujen tuottamisen erilainen kustannusrakenne maan eri osissa. Valtionosuuksilla ja verotulojen tasausjärjestelmällä on jatkossakin varmistettava, että palvelut ovat saatavilla myös Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutuilla seuduilla.

Maakuntaliitto korostaa sitä, että kunta- ja palvelurakennemuutosten toteutuksen on tapahduttava aidosti yhteistyössä kuntien kanssa ja kuntalaisten itsehallintoa kunnioittaen. Muutokset tulisi aikatauluttaa siten, että ne olisivat toteutettavissa vuoden 2017 alusta lukien.

Kuntarakennelain mahdollistettava myös kuntien yhteistyö

Kuntarakennelakiluonnos käsittelee ainoastaan kuntien yhdistymiseen tähtääviä toimenpiteitä. Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa, että kuntaliitosten ohella selvitystyön

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

www.esavo.fi

kohteena tulee voida olla myös kuntien välinen yhteistyö. Ellei kuntaliitoksia pidetä järjevinä, kunnilla täytyy olla mahdollisuus myös sopia siitä mitkä palvelut on tarkoitus järjestää ja tuottaa kuntien yhteistyönä. Tätä koskeva mahdollisuus ja ohjeistus tulisi sisällyttää kuntarakennelakiin selkeämmin kuin nyt on tehty.

Maakuntaliitto pitää tärkeänä, että koko maahan muodostuu yhtenäinen käytäntö kuntien yhteistyön muodoista ja edellytyksistä. Yhteistyön selvitysmahdollisuus olisi tärkeää myös niille kunnille, joiden osallistuminen kuntarakenneselvitykseen ei ole tarkoituksenmukaista, mutta palvelujen järjestämisen ja tuottamisen kannalta ao. kunnan mukanaolo selvityksessä olisi esim. riittävän väestöpohjan saavuttamiseksi merkittävää.

Selvitysvelvollisuuden tulisi kannustaa rakentavaan lopputulokseen

Kuntarakennelakiluonnoksen lähtökohtana on kuntien yhdistymissopimuksiin tähtäävä selvitysvelvollisuuspakko. Kuntaliitosselvityksen rinnalla tai sen sijaan voitaisiin ottaa selvitettäväksi selvitysalueen palvelurakenteen edellyttämän kuntien välisen yhteistyön tarpeet ja toteutus.

Selvityksperusteiden tulisi olla loogisia toiminnallisen kokonaisuuden synnyttämiseksi

Kuntarakennelakiluonnoksessa lähdetään varsin kategorisesti tilastollisen työssäkäyntialueen pohjalta muodostamaan kuntien yhdistymissopimuksiin tähtääviä selvitysalueita. Esimerkiksi Etelä-Savossa tilastokeskuksen määrittämä työssäkäyntialue ei aina kuvaa sellaista aitoa toiminnallista kokonaisuutta, josta voisi syntyä uusi ja vahvistuva kunta.

Hallituksen kuntauudistuksen yhtenä päätavoitteena on koota suurimpien kaupunkikeskusten ympärillä olevat ns. kehyskunnat yhteen keskuskaupunkinsa kanssa. Etelä-Savossa on kolme kaupunkia ja useita elinvoimaisia maaseutukuntia. Tähän esitetyt selvitysalueet eivät muodosta sellaista toiminnallista kokonaisuutta, jotka luontevasti olisivat uuden, nykyistä paremman kuntarakenteen perusta. Esimerkiksi Pieksämäen ja Varkauden kaupungit eivät todellisuudessa ole samaa työssäkäyntialuetta edes tilastokeskuksen kriteereillä mitattuna.

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kuntarakenteen muutokseen tähtäävien luontevien selvitysalueiden tulisi perustua vahvimpien keskuskuntien (Etelä-Savossa Mikkeli ja Savonlinna) välittömässä vaikutuksessa oleviin ns. kehyskuntiin. Pieksämäen seudulla kuntaliitos tehtiin jo 2007.

Maakuntaliitto esittää, että rakennelakiin sisällytetään perustellusta syystä mahdollisuus tehdä kuntien yhdistymissopimusten sijaan tai niiden ohella sopimus yhteistoiminnan järjestämisestä työssäkäynti- tai esim. koko maakunnan alueella.

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

Selvitysvelvollisuutta ohjaavien kriteereiden oltava todellisuutta kuvaavia

Palveluiden edellyttämä väestöpohja (4 c §)

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä tiukka 20 000 asukkaan raja selvitysvelvollisuudesta tulisi olla määritelty vähintään noin 20 000 asukkaaksi. Etelä-Savossa tällainen kunta on Pieksämäen kaupunki, jolla täytyy olla mahdollisuus selvittää myös mahdollisuus jatkaa itsenäisenä kuntana ja sosiaali- ja terveystalvelujen turvaaminen kuntayhteistyön avulla.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää alle yksivuotiaiden 50 lapsen määrää tarpeettomana kriteerinä ja saattaa ohjata perusopetuksen keskittämistä suurimpiin keskuksiin. Tästä seuraa Etelä-Savon kaltaisten alueiden perusopetuksen saatavuudelle vaikeuksia.

Työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne (4 d §)

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä työpaikkaomavaraisuus on keskeinen kriteeri kunnan elinvoiman tarkastelussa. Se yhdessä kuntakeskuksen etäisyydestä muihin kuntakeskuksiin kertoo keskusten todellisista riippuvuussuhteista.

Etelä-Savon nykyisessä kuntarakenteessa kuntien työpaikkaomavaraisuusasteet ovat korkeita. Kriteerin, alle 80 prosenttia, alittavia oli vuonna 2010 vain Joroinen (78,2%) ja lähellä raja-arvoa Enonkoski (80,5%) ja Hirvensalmi (81%). Nämä samat kunnat täyttävät ainoana myös työssäkäyntikriteerin eli pendelöinti työssäkäyntialueen keskuskuntaan on vähintään 25 prosenttia.

Kunnan taloudellinen tilanne (4 e §)

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää yhdistymisen selvittämistä kunnan taloudellisen tilanteen perusteella perusteltuna. Talouskriteerit, joilla kuvataan talustilannetta, ovat pääosin oikeita. Maakuntaliitto pitää kuitenkin tärkeänä, että kriteerien täyttymistä voidaan pitää realistisina. Erilaiset keinotekoiset tasejärjestelyt eivät voi olla peruste sille, etteivätkö ao. kriteerit täytyisi..

Kuntien talouskriteerit koskettavat Etelä-Savon kuntia merkittävimmin kunnallisveroprosentin osalta. Peräti yhdeksän kunnan veroprosentti on yli 0,5 %-yksikköä keskimääräistä korkeampi. Näissä kunnissa kuitenkin efektiivinen veroprosentti on jopa yli prosenttiyksikön alempi kuin maan keskimääräinen efektiivinen veroprosentti.

Pääsyynä tähän on veronalaisten tulojen alempi taso ja viime vuosien verokevennysten kohdistuminen nimenomaan pieni- ja keskituloisiin. Veroprosenttikriteeri olisikin syytä korvata jollain toisella kuntien verotuksen rasiitetta kuvaavalla tekijällä.

Jo tehdyt muutokset ja maakuntien erityispiirteet paremmin huomioon

Etelä-Savossa viimeisten 15 vuoden aikana toteutetut kuntaliitokset ovat muuttaneet merkittävästi kuntarakennetta kuntarakennelakiluonnoksessa esitetyn tavoitteen mukaiseksi. Kuten edellä todettiin, vuoden 2013 alusta Kerimäki ja Punkaharju liittyivät Savonlinnaan. Mikkelin seudulla Ristiina ja Suomenniemi liittyivät Mikkelin kaupunkiin.

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

Etelä-Savon kunta- ja palvelurakenteeseen vaikuttaa voimakkaasti se, että maakunta on harvaan mutta kauttaaltaan asuttu. Se vaikeuttaa palvelujen järjestämistä ja lisää kustannuksia. Tämän tulisi näkyä kuntarakenteen selvitysalueita päätettäessä.

Erytispiirteinä Etelä-Savolle ovat vesistöisyys ja saaristoisuus, mikä lisää välimatkoja ja vaikeuttaa liikkumista sekä lisää palvelutuotannon kustannuksia ja niiden saavutettavuutta. Etelä-Savossa on 59 vakituisesti asuttua, ilman kiinteää tieyhteyttä olevaa saarta, joissa asui vuonna 2009 363 henkilöä.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) paikkatietoon pohjautuva paikallista työssäkäyntialuetarkastelua hyvin todellista työssäkäyntiä ja asiointia kuvaavana tietopohjana. Sekin vahvistaa Etelä-Savon nykyisen kuntarakenteen toimivuuden.

Etelä-Savossa on yli 46 000 vapaa-ajan asuntoa. Suurin osa vapaa-ajan asuntojen omistajista tulee muualta Suomesta ja ulkomailta. Vapaa-ajan asunnoilla asutaan yhä pitempiä jaksoja (yli 80 vrk/v). Myös etätyö yleistyy. Maakunnan palvelurakenteessa on varauduttava myös tähän palvelujen kysyntää lisäävään kasvuun ja vuodenaikojen mukaiseen vaihteluun.

Uudistuksen vahvistettava maakunnan elinvoimaa ja palvelujen saatavuutta

Etelä-Savo toimii vahvasti kahden kaupungin, Mikkelin ja Savonlinnan, seudullisessa rakenteessa. Pieksämäen kaupunki muodostaa seudun kuntien yhdistymisen jälkeen oman toiminnallisen kuntayksikkönsä. Lisäksi Mikkelin ja Savonlinnan välisellä maaseutualueella on toiminut maaseutukuntien yhteistä palvelurakennetta. Nämä seudulliset palvelualueet ovat myös pääosin yhtenevät työssäkäyntialueille. Nykyinen kuntajakolaki antaa pohjan, kuntien niin halutessa, tiivistää kuntarakennetta kuntarakennelain esittämään suuntaan.

Mikkeli ja Savonlinna muodostavat eteläsavolaisen kunta- ja palvelurakenteen rungon. Näiden kaupunkien ympärillä 40- 50 km etäisyydellä sijaitsevat maaseutukunnat kirkonkyliseen varmistavat elinvoiman ja palvelujen saatavuuden koko maakunnassa. Tämä kuntarakenne palvelee maakunnan elinvoimaisuutta paremmin kuin isojen, hyvinkin heterogeenisten ja keinotekoisien kuntaliitosten synnyttäminen pakolla.

Pieksämäki on itsenäinen kuntakeskus

Pieksämäki muodostaa selkeän itsenäisen asiointi- ja työssäkäyntialueen, josta ei juurikaan asioida Varkauteen tai muihin lähikaupunkeihin. Erikoistavarakaupan osalta suuntautuminen on Mikkeliin sekä Jyväskylään tai Kuopioon. Pieksämäki on muodostunut viimeisen kymmenen vuoden aikana neljän kunnan liitoksesta.

- Työpaikkaomavaraisuus 98 prosenttia ja pendelöinti enimmillään Varkauteen oli vuonna 2010 vain 3,7 prosenttia.
- Pieksämäki tukeutuu vahvasti nykyisessä ylikunnallisessa palvelurakenteessa (mm. erikoissairaanhoido, ammatillinen peruskoulutus, ammattikorkeakoulu, pelastustoimi, maatalouslomitus) Mikkeliin. Myös pääosa valtion alue- ja

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

- paikallishallinnon palveluista on järjestetty Mikkelistä niiltä osin, kuin ne eivät toimi Pieksämäellä.
- Myös tulevaisuudessa Pieksämäen pääsuuntautumismuutokset palveluissa ja suuntautumisessa voi olla maakuntakeskus Mikkeli.

Maaseudun kuntakeskuksilla vahva rooli Etelä-Savon elinvoiman ylläpitäjänä

Juvan (44 km Mikkeliin), Kangasniemen (52 km Mikkeliin), ja Mäntyharjun (45 km Mikkeliin) kunnat sijaitsevat yhdyskuntarakenteellisesti liikenteellisten pääväylien varrella ja niiden solmukohtissa. Niille on olemassa hyvät ja luontaiset edellytykset huolehtia itse edelleen kaupunkikeskusten välialueiden elinvoimasta ja osaltaan vahvistaa Etelä-Savoa.

Pitkien etäisyyksien päässä olevat kunnat Heinävesi (48 km Varkauteen), Puumala (71 km Mikkeliin), Pertunmaa (61 km Mikkeliin), Rantasalmi (43 km Savonlinnaan) ja Sulkava (39 km Savonlinnaan) voivat myös toimia halutessaan itsenäisinä ja järjestää tarvitsemansa ylikunnalliset palvelut yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Sosiaali- ja terveystalvöjien perustuttava vahvaan kuntarakenteeseen

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa sosiaali- ja terveystalvöjien ministeriyöryhmän linjauksia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamisesta. Etelä-Savon maakuntaliitto korostaa linjauksen mukaisten palvelurakennetekaisuja valmisteltaessa, että niissä tulisi ottaa huomioon maakuntien erityispiirteet palvelujen saavutettavuuden varmistamiseksi.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää selvänä, että Etelä-Savoon ei ole maakunnan erityispiirteet huomioiden perusteltua synnyttää sellaisia kuntakokonaisuuksia, jotka yksin voisivat ottaa vastattavakseen uuden integroidun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen- ja rahoitusvastuun.

Maakunnassa on syksystä 2012 toiminut kuntien ja sairaanhoitopiirien edustajista koostuva maakunnallinen sote- ryhmä. Se suositti 11.2.2013, että Mikkelin seudun kunnat ja muut Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin jäsenkunnat tavoittelevat mahdollisimman laajaa sote -aluetta, johon kaikki eteläsavolaiset kunnat voivat halutessaan liittyä.

Sote-ryhmä suosittelee myös erikoissairaanhoidon ympärivuorokautisen päivystystoiminnan turvaamista maakunnassa siten, että ns. II-tason päivystystoiminta keskitetään Mikkelin keskussairaalaan ja Savonlinnan sairaalassa varmistettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon integraation edellyttämä perustason erikoissairaanhoidon päivystystoiminta (ns. I-tason päivystys).

Samalla maakuntaliitto esittää, että erikoissairaanhoidon päivystystoimintaa ja sen edellyttämää erikoissairaanhoidon koordinoisi Itä- ja Keski-Suomen erityisvastuualue (KYS-erva).

Sote-alueen perustamista valmistelemään asetetaan työryhmä, jossa on halukkaiden kuntien ja sairaanhoitopiirien edustus. Työhön kutsutaan mukaan myös KYS-ervan,

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

ETELÄ-SAVON
MAAKUNTALIITTO

THL:n ja maakuntaliiton edustajat ja sen määräaika on vuoden 2013 loppuun mennessä.

Etelä-Savon maakunnan ja sen asukkaiden tulevaisuuden kannalta sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen sekä kustannusten nousun hillitseminen on kaikkein tärkein asia. Voimavarat on keskitettävä nyt tähän uudistustyöhön.

Mikkelissä 4.3.2013

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Matti Viialainen
Maakuntajohtaja

Mervi Simoska
Hallinto- ja kehittämisjohtaja

LIITTEET: Maakuntahallituksen päätös 12.4.2012 § 62

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

www.esavo.fi

Etelä-Savon maakuntahallitus 12.4.2012:

Pyydettyinä lausuntona kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvityksestä Etelä-Savon maakuntaliitto lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Etelä-Savon maakuntaliitto korostaa, että varsinainen puhevalta kuntarakenteen muutoksissa on Etelä-Savossakin kunnilla itsellään. Maakuntaliiton rooli kuntauudistuksessa on toimia lähinnä asiantuntijaorganisaationa ja jäsenkuntien yhteistyöfoorumina. Liiton vastuu aluekehitysviranomaisena kuitenkin edellyttää, että maakuntastrategian mukaisesti myös liitto osallistuu maakunnan kunta- ja palvelurakennetta koskevaan keskusteluun ja esittää siitä oman näkemyksensä.

Etelä-Savon maakuntastrategian mukaan maakunnan perustehtävänä on parantaa alueen yritysten kilpailukykyä, asukkaiden toimeentuloa, hyvinvointia ja vaikutusmahdollisuuksia. Vuoteen 2015 tähtäävän strategian ensimmäisenä päämääränä on luoda maakuntaan kustannustehokas, taloudellisesti kestävä ja laadukkaat peruspalvelut takaava kuntarakenne ja pääosin työssäkäyntialueisiin pohjautuva palvelurakenne.

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvitys on tavoitteiltaan Etelä-Savon päämäärää tukeva. Maakuntaliitto esittää lausunnossaan keskeisiä alueemme erityispiirteitä, jotka pyydämme ottamaan huomioon valmisteltaessa kuntarakennetta ja sen pohjalle rakentuvaa palvelurakennetta koskevia esityksiä.

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa kahta hallinnon tasoa eli valtion hallintoa ja kunnallista hallintoa. Näillä tasoilla on verotusoikeus ja myös vaalit käydään näillä tasoilla. Mikäli tarvitaan kuntien yhteistyöhön perustuvia toimintoja, niiden tulisi perustua vahvojen kuntien varaan pääsääntöisesti vastuukuntamallilla.

Etelä-Savo toimii vahvasti kahden kaupungin, Mikkelin ja Savonlinnan, seudullisessa rakenteessa. Pieksämäen kaupunki muodostaa seudun kuntien yhdistymisen jälkeen oman toiminnallisen kuntayksikkönsä. Lisäksi Mikkelin ja Savonlinnan välisellä maaseutualueella on toiminut maaseutukuntien yhteistä palvelurakennetta. Nämä seudulliset palvelualueet ovat myös pääosin yhtenevät työssäkäyntialueille.

Tämä perusrakenne luo pohjan Etelä-Savossa myös uusiutuvalla kunta- ja palvelurakenteelle pitkälle tulevaisuuteen. Se antaa myös pohjan kuntien niin halutessa tiivistää kuntarakennetta kunnallishallinnon rakennetyöryhmän esittämään suuntaan.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää kunta- ja palvelurakennemuutostuksen ohella keskeisenä palvelujen rahoitusjärjestelmän toimivuutta. Alueiden tulopohjien erilaisuus on riippumaton kuntarakenteista. Rahoitusjärjestelmän on edelleen huomioitava palvelutarpeiden erilaisuus ja palvelujen tuottamisen erilainen kustannusrakenne maan eri osissa. Pidämmekin välttämättömänä, että rahoitusvastuu säilyy yhteisesti valtiolla ja kunnilla. Palveluiden julkinen rahoitus tulisi ohjata järjestämisvastuussa olevalle peruskunnalle.

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

www.esavo.fi

Maakuntaliitto kantaa huolta kuntien järjestämisvastuulla olevien palvelujen henkilöstön riittävydestä. Erityisesti sosiaali- ja terveystalv palvelujen henkilöstön poistuma työelämästä on kuluvan vuosikymmenen aikana palvelujen saatavuutta vaarantavaa. Mm. lääkärinkoulutuksen riittävyteen ja sijoittumiseen terveydenhuollon eri tehtäviin tulisi valtiovalan puuttua esimerkiksi lainsäädännön keinoin.

Maakuntaliitto korostaa sitä, että kunta- ja palvelurakennemuutosten toteutuksen on tapahduttava kuntien kanssa aidosti yhteistyössä ja kuntalaisten itsehallintoa kunnioittaen. Muutokset tulisi aikatauluttaa siten, että ne olisivat pääosin toteutettavissa vuoden 2017 alusta lukien.

Etelä-Savon erityispiirteet otettava huomioon kuntarakenteen muutoksessa

Etelä-Savon maakuntaliitto toteaa, että kunnallishallinnon rakennetyöryhmän esitys ei sellaisenaan ota riittävästi huomioon Etelä-Savon erityispiirteitä.

- Etelä-Savossa viimeisten 15 vuoden aikana toteutetut kuntaliitokset ovat muuttaneet merkittävästi kuntarakennetta työryhmän esittämien kriteerien suuntaan. Viimeksi Savonlinnan seudulla Kerimäki, Punkaharju ja Savonlinna ovat päättäneet yhdistyä vuoden 2013 alusta. Mikkelin seudulla Ristiinan, Suomenniemen ja Mikkelin valmisteilla oleva yhdistyminen tukee tuota kehitystä. Kuntarakenteen muutostarve ns. kehyskuntaongelmien ratkaisemiseksi ei ole Etelä-Savossa keskeinen.
- Etelä-Savon kunta- ja palvelurakenteeseen vaikuttaa voimakkaasti se, että maakunta on harvaan mutta kauttaaltaan asuttu. Se vaikeuttaa palvelujen järjestämistä ja lisää kustannuksia. Tämä on esityksessä jätetty vähälle huomiolle.
- Erityispiirteinä Etelä-Savolle ovat vesistöisyys ja saaristoisuus, mikä lisää välimatkoja ja vaikeuttaa liikkumista, sekä lisää palvelutuotannon kustannuksia ja niiden saavutettavuutta.
- Työryhmän esityksenkin taustalla ollut Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) paikkatietoon pohjautuva työssäkäyntialuetarkastelu luo Tilastokeskuksen työssäkäyntialueita paremman perustan kuntarakenteen tarkastelulle Etelä-Savossa.
- Etelä-Savossa on n. 46 000 vapaa-ajan asuntoa. Suurin osa vapaa-ajan asuntojen omistajista tulee muualta Suomesta ja ulkomailta.
- Vapaa-ajan asunnoilla asutaan yhä pitempiä jaksoja (yli 80 vrk/v). Myös etätö yleistyy koko ajan. Maakunnan palvelurakenteessa on varauduttava myös tähän kysynnän kasvuun ja vuodenaikojen mukaiseen vaihteluun.
- Selvitysraportissa on muutamia selviä virheitä. Puumalan etäisyys Mikkelistä ei ole 104 km vaan 72 km. Vt 13 johtaa Mikkelistä Lappeenrantaan, ei Kouvolaan. Savonlinnan yhteys Lappeenrantaan kulkee vt 6:n, ei Mikkelin ja vt 14:n kautta.

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

Etelä-Savon kunta- ja palvelurakenteen vahvistettava maakunnan elinvoimaa

Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvityksessä todetaan Etelä-Savosta: ”*Etelä-Savon kuntarakennevaihtoehtoja tarkasteltaessa keskeinen kysymys on, kuinka suuriksi Mikkeli ja Savonlinna voivat kasvaa ilman, että niiden oma elinvoima kärsii. Kuinka koko väestöltään vanhenevan maakunnan elinvoimasta voitaisiin parhaiten huolehtia kuntarakennetoimenpiteillä ja millainen kuntarakennevaihtoehto vastaisi parhaimmalla mahdollisella tavalla hallitusohjelman tavoitteisiin.*”

Etelä-Savon kuntarakenteen muutoksilla tulisikin keskittyä hakemaan ratkaisuja, joissa ei viedä keskuskaupungeilta, Mikkeliä ja Savonlinnaa, elinvoiman vahvistamisen mahdollisuuksia. Tämä on uhkana, mikäli kaupunkien yhdyskuntarakenne ja päätöksenteko hajautuu liiaksi. Palvelujen turvaamisen näkökulmasta onkin haettava ratkaisuja, joissa laaja ja kauttaaltaan edelleen asuttu maaseutu voi tukeutua kaupunkikeskusten välialueilla sijaitseviin elinvoimastaan huolehtiviin kuntiin ja niiden keskuksiin.

Etelä-Savon kuntarakenne perustuu vahvistuviin kaupunkeihin ja niiden palvelurakenteeseen

- Savonlinnan, Kerimäen ja Punkaharjun vuoden 2013 alusta toteutuvan yhdistymisen sekä Mikkelin, Ristiinan ja Suomenniemen mahdollisen yhdistymisen jälkeen Etelä-Savoon jäisi kolme ns. kehyskuntaa, Enonkoski, Hirvensalmi ja Joroinen.
- Pieksämäki on muodostunut seutuliitoksella vuoden 2007 alusta. Pieksämäki on, vastoin kunnallishallinnon rakennetyöryhmän itsensäkin esittämiä kriteereitä, esitetty Varkauden, Heinäveden, Joroisen ja Leppävirran kanssa samaan selvitysalueeseen.

Pendelöinti Varkauteen on vuonna 2009 vain 3,7 prosenttia. Pieksämäki muodostaa selkeän itsenäisen asiointialueen, josta ei juurikaan asioida Varkauteen tai muihin lähikaupunkeihin. Erikoistavarakaupan osalta suuntautuminen on Jyväskylään Mikkeliiin tai Kuopioon.

Pieksämäki tukeutuu vahvasti nykyisessä ylikunnallisessa palvelurakenteessa (mm. erikoissairaanhoido, ammatillinen peruskoulutus, ammattikorkeakoulu, pelastustoimi, maatalouslomitus) Mikkeliiin. Myös pääosa valtion alue- ja paikallishallinnon palveluista on järjestetty Mikkelistä niiltä osin, kuin ne eivät toimi Pieksämäellä.

Myös tulevaisuudessa Pieksämäen pääsuuntautumisvaihtoehto palveluissa ja suuntautumisessa tulee olemaan Mikkelii.

- Juvan (44 km Mikkeliiin), Kangasniemen (52 km Mikkeliiin), ja Mäntyharjun (45 km Mikkeliiin) kunnat sijaitsevat yhdyskuntarakenteellisesti liikenteellisten pääväylien varressa ja niiden solmukohdissa. Niille on olemassa hyvät ja luontaiset edellytykset huolehtia itse edelleen kaupunkikeskusten välialueiden elinvoimasta ja osaltaan vahvistaa Etelä-Savoa. Palveluissa niiden tulisi toimia kiinteästi keskuskaupunkinsa Mikkelin palvelurakenteessa.
- Pitkien etäisyyksien päässä olevat kunnat Heinävesi (48 km Varkauteen), Puumala (71 km Mikkeliiin), Pertunmaa (61 km Mikkeliiin), Rantasalmi (43 km Savonlinnaa) ja

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

Sulkava (39 km Savonlinnaan), tulisi toimia kiinteästi keskuskaupunkiensa palvelurakenteessa tai ne voisivat liittyä halutessaan keskuskaupunkiinsa.

- Varkauden tulisi mahdollisen Joroisen liittymisen jälkeen harkita liittymistä eteläsavolaiseen palvelurakenteeseen.

Palvelurakenteen perustuttava vahvaan kuntarakenteeseen

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä on valitettavaa, että kuntien toiminnan kannalta keskeinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennevaihtoehtojen valmistelu on vasta käynnistynyt.

Maakuntaliitto pitää oikeana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennevaihtoehtoja valmistelevan työryhmän työtä ohjaavaa maan hallituksen linjausta, jonka mukaan palvelurakenne selvitetään muodostuvien uusien peruskuntien pohjalta siten, että pääsääntöisesti palveluiden rahoitus- ja järjestämisvastuu on kunnilla.

Kuntarakenne ja terveys- ja sosiaalihuollon palvelurakenne eivät voi olla irrallaan toisistaan. Molempien uudistusten yhteensovittaminen ja samanaikainen tarkastelu on välttämätöntä. Siksi kunnille ja maakunnille on varattava uusi kuulemis- ja lausunnonantomahdollisuus sen jälkeen kun vaihtoehdot uusiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiksi ovat valmistuneet.

Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa tuoda tässä vaiheessa esille muutamia Etelä-Savoa koskevia näkökohtia, joita sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennevaihtoehtoja valmisteltaessa pyydämme huomioimaan.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun tulisi olla kahdella tasolla, vahvalla peruskunnalla tai niiden vastuulla toimivilla sosiaali- ja terveydenhuoltoalueilla ja erityisvastuualueilla (Erva).
- Etelä-Savoon tulisi perustaa kaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoaluetta, Mikkeli ja Savonlinna, jotka vastaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista, sekä osasta erikoissairaanhoidon tehtäviä ja vastaavia sosiaalihuollon tehtäviä. Lisäksi Pieksämäellä olisi järjestämisvastuu omista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluistaan. Tarvittavissa erikoissairaanhoidon ja vastaavissa sosiaalihuollon palveluissa Pieksämäki tukeutuisi Mikkelin sosiaali- ja terveydenhuoltoalueen palveluihin.
- Sosiaali- ja terveydenhuoltoalueiden hallinto olisi vastuukuntamallilla Mikkelillä ja Savonlinnalla. Vastuukunnan järjestämisvastuuseen kuuluvat poliittinen ohjaus, palvelujen rahoitus ja palvelutuotannosta päättäminen. Palvelualueessa vastuukunnan lisäksi mukana olevien kuntien ohjaus palveluihin tulisi järjestää lausunto tai neuvottelumenettelyllä. Näillä kunnilla olisi myös edustaja vastuukunnan ao. toimielimessä. Palveluiden rahoitus osoitettaisiin järjestämisvastuussa oleville vastuukunnille.
- Etelä-Savon maakuntaliitto pitää välttämättömänä, että valmisteltaessa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon sekä sosiaalitoimen ympärivuorokautista päivystystoimintaa, Etelä-Savossa voisi toimia ainakin yksi

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

ympäri vuorokautisen päivystyksen järjestäjävastuinen toimija. Päivystystyön koordinointi sopii maakuntaliiton mielestä erityisvastuualueille eli Etelä-Savoa koskien Itä- ja Keski-Suomen erityisvastuualueelle.

2. asteen koulutus kahdelle järjestäjätaholle

- Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa 2. asteen koulutuksen kokoamista aluksi kahdelle seudulliselle (Mikkeli, Savonlinna) järjestäjätaholle. Tällä tavoin voidaan tehostaa peruskoulutuksen jälkeistä koulutusta alueen tarpeita vastaavaksi.
- Ammatillisen perusasteen koulutuksessa tulisi koota koulutuksen järjestäminen näille kahdelle järjestäjätaholle nykyisen seitsemän sijaan.

Maakunnallisesti toimivat palvelut

Maakuntaliitto toteaa, että maakunta- ja aluehallinnon uudistaminen ja mahdolliset aluejakojen muutokset ovat riippuvaisia aluetasolle siirrettävistä kuntien ja valtion tehtävistä sekä peruskuntien lukumäärästä.

Maakuntaliitto haluaa korostaa, että maakunnanliitot ovat ainoita ylikunnallisia kuntien yhteistoimintaorganisaatioita, joissa päätöksenteko pohjautuu kunnallisvaaleissa äänestäjien ilmaisemaan tahtoon.

Maakunnan liitoille vuoden 2010 alusta alueiden kehittämislaisissa ja rakennuslaisissa määritellyt tehtävät tulisivat olemaan myös tulevien maakunnan liittojen perustehtävinä.

Näiden perustehtävien lisäksi kunnat voivat halutessaan siirtää alueellisesti järjestettäviä tehtäviä maakunnan liitoille. Tällaisia ovat mm. ylikunnalliset ja ylimaakunnalliset edunvalvontatehtävät.

Kuntalain kokonaisuudistuksen on tuettava vahvistuvan kuntarakenteen toteutumista

Maakuntaliiton mielestä uuden kuntalain tulisi mahdollistaa tehtäviltään erilaisten kuntien toimintamahdollisuudet. Nyt voimassa oleva kuntalakihan on kaikille sama, riippumatta kunnan tehtävistä tai koosta.

Siirryttäessä selkeästi vahvojen peruskuntien varaan rakentuvaan kunta- ja palvelurakenteeseen, tulisi samalla määritellä mahdollisten kuntien yhteistyön toimintaedellytykset nykyistä tarkemmin kuntalaissa. Tällöin olisi määriteltävä selkeästi mm. vastuukunnan järjestämisvastuu suhteessa päätöksentekoon ja rahoitukseen.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen tarpeista

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä nykyinen valtionosuusjärjestelmä ottaa hyvin huomioon palvelujen kysynnän muutokset. Myös kuntakohtaisia valtionosuuksien määrää säätelevät määräytymisperusteet ovat läpinäkyviä. Esimerkiksi Etelä-Savossa on väestön muuta maata korkeampi sairastavuus eniten kustannuksia lisäävä

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!

yksittäinen kustannustekijä. Sosiaalipalveluissa taas ikärakenteen vanhimmat ikäryhmät aiheuttavat suurimmat kustannukset palveluille.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää välttämättömänä, että valtion vastaa edelleenkin merkittävästä osasta palvelujen rahoituksesta, riippumatta palvelurakennemuutoksista ja sen toteuttamisesta syntyvistä kuntarakennemuutoksista.

Palvelujen rahoitus on suunnattava palvelujen järjestämisvastuussa olevalle kunnalle. Kuntien yhteistyönä järjestettävissä palveluissa rahoituksessa voitaisiin harkita sovellettavaksi eräänlaista yksikköhintamenettelyä. Yhteistyössä mukana olevat kunnat osallistuvat kustannuksiin samansuuruisella omavastuulla asukasta kohti. Valtionosuus tulisi vastuukunnalle koko järjestämisalueen määräytymistekijöiden mukaisesti. Kuntien verotuksen tulopohjasta johtuvat erot tasoitettaisiin verotulojen tasausjärjestelmällä. Tasausvaikutus jäisi kunnille säätelemään kuntien kantokykyä palvelujen omavastuusta.

Alueen toimijoiden kannanotot

Maakuntaliitto on pyytänyt seuraavilta alueellisilta toimijoilta kannanotot kunta- ja palvelurakenneselvitykseen. Lausunnon ohkeen on liitetty saadut alueorganisaatioiden kannanotot.

Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa olla yhteistyössä kunta- ja palvelurakennemuutuksen valmistelussa

Etelä-Savon maakuntaliitto tarjoaa valtiovarainministeriön kuntaosastolle yhteistyötä kunta- ja palvelurakennemuutuksen jatkovalmistelussa.

Etelä-Savo – Saimaan maakunta on yrittäjyyden, kulttuurin ja vapaa-ajan maakunta, joka panostaa sekä luonnon että asukkaiden ja elinkeinoelämän hyvinvointiin. Hyvä elämä löytyy Saimaan rannoilta!